

ÇEVRE CEZA HUKUKUNDA ZAMAN

Av. Sezin Duygu TUNCER
Av. Mithat Burak BAŞKALE

GİRİŞ

Çevre Hakkı, yaşam hakkı kapsamında, korunan bir çevre, bozulmaması gereken çevre dengesi, canlı tüm varlıklarla birlikte insan yaşamının devamlılığına hizmet etmektedir¹. Anayasa'nın m.17'de herkesin, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu, m. 56.'da herkesin, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğu, çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemenin Devletin ve vatandaşların ödevi olduğu belirtilmiştir². Yine 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun³ m.1'de kanunun amacı, “*bütün canlıların ortak varlığı olan çevrenin, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını sağlamak*” olarak belirtilmiştir. Yine sağlıklı bir çevrede yaşama hakkının korunması amacıyla Kabahatler Kanunu m. 41-43 de çevreyi kirletme, gürültü yapma ve afiş asma kabahatleri açıkça düzenlenerek, çevrenin kirletilmesi idari yaptırımlara tabii tutulmuştur. Aynı şekilde “kamu sağlığını ve çevreyi koruma” prensibi Türk Ceza Kanunu'nun birinci maddesinde Kanun'un amaçlarından birisi olarak öngörülmüş, ayrıca “sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı” başta bu Kanunun 181 ilâ 184. maddeleri

¹ GEMALMAZ, Mehmet Semih, *Bir İnsan Hakkı Olarak Çevre Hakkı ve Türk Düzenlemesi*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C.52, S. 1-4, s. 234.

² ÇİÇEK, Erol, “*İnsan Hakkı Olarak Çevre ve Çevre Hukukuna Hâkim Olan Bazı İlkeler*”, TBB Dergisi, 2012, S.103, s. 358.

³ 11.08.1983 tarih ve Sayı: 18132 sayılı Resmi Gazete

ile çevreyi kirletme eylemi farklı suç ve kabahat türleri ile yaptırıma bağlanmıştır.

TCK 'da “Çevreye Karşı Suçlar” ayrı bir bölüm altında düzenlenmiştir. Bu durum korunan hukuksal değer yönünden çevrenin kirletilmesini haksızlık değerine ulaştırmaktadır. Bu sayede “kamunun selametine” veya “kamunun sağlığına” karşı işlenen suçların aksine, kişilerin -ki bu kişiler spesifik olarak gösterilmeden- söz konusu eylemlerden doğrudan veya dolaylı zarar görmesi veya tehlikeye girmeleri aranmadan, çevreye ve çevreyi meydana getiren tabiat, bitki örtüsü, hayvan ve insanlara yönelik genel veya somut tehlikelerin suç olarak tanımlanabilmektedir⁴.

Ceza normu ve suç teorisi içerisinde “zaman”, suça uygulanacak zamanaşımı kuralları, kanunun zaman bakımından uygulanması, meşru müdafaa, iştirak, af ve şikâyet bakımından büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmada çevrenin korunması yönünden yapılan düzenlemelerde “zaman”ın uygulanma şekilleri değerlendirilerek, korunan hukuki menfaate olan uygunluğu tartışılmaya çalışılacaktır. İlk bölümde çevrenin korunmasına ilişkin mevzuatta düzenlenen suçlar, zaman yönünden incelemeye çalışılacaktır. İkinci bölümde bu suçlar yönünden bu suçlara yönelik zamanaşımı süreleri değerlendirilecek, en son bölümde ise uygulanacak hukuk kurallarının tespiti yönünden zamana ilişkin bilgi verilmeye çalışılacaktır.

I.ÇEVRE CEZA HUKUKUNDA SUÇLARIN HAREKET ESAS OLMAK ÜZERE TASNİFİ

Çevre değerinin, yaşam hakkının bir parçası olmasından dolayı, bu değere zarar verilmesi halinde, toplumun yaşam koşullarına yönelik ağır tehditlerin söz konusu olacağı gerçeği karşısında, “çevre” ceza hukuku anlamında korunan bir hukuki değer haline gelmiştir⁵. Çevrenin kirletilmesi ve korunmaması sebebi ile tüm toplumların ve gelecek nesillerin mağdur olduğu, çevre gibi bir evrensel değer korunabilmesi için bu evrensel değere karşı yapılan ihlallerin cezalandırılmasının doğru olacağına ilişkin görüş çağımızda kabul görmektedir.

⁴ ÜLKÜ, Muhammet Murat, *Çevreye Karşı Suçlar*, s.3 <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/149.pdf> (E.T. 18.04.2016)

⁵ YILMAZ, Sacit, *Çevre Hukuku Bağlamında Türk Ceza Kanunundaki Çevre Suçları*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013, s. 88.

5237 sayılı TCK 'da da korunan bu hukuki değerin önemine binan çevreye karşı suçlar, kanunun ikinci kitabının üçüncü bölümünde “Çevreye Karşı Suçlar” başlıklı kısmında 4 farklı suç olarak ayrı bir biçimde düzenlenmiştir. Bu başlık haricinde kanunun m. 172’de “radyasyon yayma”, m. 174’de “tehlikeli maddelerin izinsiz olarak bulundurulması veya el değiştirmesi”, m. 185’de “zehirli madde katma” ve m. 193’de “zehirli madde imal ve ticareti suçları” ile çevrenin korunmasına yönelik başka suçlara da yer verildiğini söylemek mümkündür. Ancak bu çalışmada sadece “Çevreye Karşı Suçlar” başlığı altında yer alan suçlar yönünden inceleme yapılacaktır.

TCK m. 181/1’de düzenlenen çevrenin kasten kirletilmesi suçunda ilgili Kanunlarla belirlenen teknik usullere aykırı olarak ve çevreye zarar verecek şekilde, atık veya artıkları toprağa, suya veya havaya kasten vermek suç olarak düzenlenmiştir. Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise, atık ve artıkları izinsiz olarak ülkeye sokma fiili suç olarak kabul edilmiştir.

TCK md. 182’de ise çevrenin taksirle kirletilmesi hali düzenlenmiştir. Maddeye göre çevreye zarar verecek şekilde, atık veya artıkların toprağa, suya veya havaya verilmesine taksirle neden olmak suçtur. TCK m. 183’de ilgili kanunlara aykırı olarak başka bir kimsenin sağlığına zarar vermeye elverişli bir şekilde gürültüye neden olma fiili ve m. 184’de yapı ruhsatı alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapma veya yaptıрма fiilleri suç olarak düzenlenmiştir.

Suçun işlendiği zamana ilişkin sorunların, suçun işlenmesi ile suçun tamamlanması anlarının birbirinden farklı olması sebebi ile faile uygulanacak kuralların hangi anda yürürlükte olan kuralları olduğunun belirlenmesinden kaynaklandığını söylemek mümkündür. Suçun işlendiği “zaman” suç tiplerine göre farklılıklar göstermektedir⁶. Suçun işlendiği zamanın, failin davranışına ve bu davranışın neticesine göre ayırım yaparak tespit edildiğinde ilk önce neticeli-neticesiz suç ayırımını ortaya çıkarmıştır⁷. Hukuki anlamda netice, failin hareketi nedeniyle dış dünyada gerçekleşen değişikliktir. Ceza hukuku, bir hareketten doğan ve bu harekete nedensellik bağı ile bağlı olan her netice ile değil, sadece kanunda yapılması yasaklanmış olan netice ile ilgilenmektedir⁸. Suç genel teorisinde suçların hareket ve netice esas olmak

⁶ CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, Beta Yayınları, 8. Bası, İstanbul, 2014, s. 110.

⁷ KATOĞLU, *Ceza Kanunlarının Zaman Yönünden Uygulanması*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2008, s. 45.

⁸ DEMİRBAŞ, Timur, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayınevi, 10. Bası, Ankara, 2014, s. 233.

üzere tasnife tutulmasında suçlar, ani suçlar, kesintisiz suçlar ve itiyadi suçlar olarak üç ayrı grupta incelenmektedir⁹. TCK 'da "Çevreye Karşı Suçlar" kısmında yer alan suçlar aşağıda bu tasnife göre değerlendirilmeye çalışılacaktır.

A. ANİ SUÇ

Hareketin ve bu hareket sonucunda oluşan ihlalin zaman içinde devam etmediği suçlara ani suç denilmektedir. İşlenmekle birlikte tüketilen suçlar olarak da kabul edilen bu suçların asıl özelliği ihlalin sürekli olmaması olarak belirtilmektedir¹⁰. Ani suçlarda, hareketten doğan netice zaman içerisinde devam etmez. Yine netice, hareketin yapılmasından hemen sonra gerçekleşmeyip, bir süre sonra da ortaya çıkabilir¹¹.

Ani suçlarda ihmali veya icrai hareketin gerçekleştiği an suçun işlendiği andır. Bu nedenle hareketin işlendiği anda yürürlükte bulunan ceza kanunun uygulanacağına ilişkin bir tartışma bulunmamaktadır. Bu durumun tek istisnası ileride belirtileceği üzere lehe olan kanun uygulaması olacaktır. Yine hareketin yapıldığı zaman suçun işlendiği zaman olduğundan ani suçlarda şikâyet süresi de bu tarihten itibaren başlayacaktır.

5237 sayılı TCK 'nın 35. maddesine göre "Kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur." Şu halde kişinin işlediği fiilin icraya başladıktan sonra durdurulabilecek durumda olması, dolayısıyla teşebbüse elverişli olması gerekmektedir. Ani suçlarda ise, netice hareket ile bitişik olduğundan yer ve zaman bakımından birbirinden ayrılması mümkün olmamaktadır¹². Şu halde ani suçlara teşebbüsün mümkün olmamaktadır.

⁹ "Bugün, ağırlıklı görüş, suçun neticeli olup olmadığına, cezalandırılabilme şartının gerçekleşip gerçekleşmediğine bakılmaksızın davranışı esas almaktadır. Bu görüşe göre, suçun işlendiği zamanın tespitinde, neticenin gerçekleştiği an dikkate alınmamalıdır. Çünkü ceza normlarına aykırılığın ve tehlikeliliğin en yoğun olduğu an, davranışın gerçekleştirildiği andır ve ceza normu bastırıcı etkisini en çok bu anda gösterecektir." bkz. KATOĞLU, s. 47.

¹⁰ HAFIZOĞULLARI, Zeki, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümleri*, USA Yayıncılık, 2008, Ankara, s.210

¹¹ DEMİRBAŞ, s. 235.

¹² ÖZBEK, Veli Özer/KANBUR, Mehmet Nihat/DOĞAN, Koray/BACAKSIZ, Pınar/TEPE, İlker, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümleri*, 5. Baskı, Seçkin Yayınevi, 2014, Ankara, s.484.

TCK m. 181’de düzenlenen suçun oluşması için failin “*ilgili kanunlarda belirtilen teknik usullere aykırı olarak ve çevreye zarar verecek şekilde, atık veya artıkları toprağa, suya veya havaya verme*” hareketini gerçekleştirmesi gerekmektedir. Maddenin gerekçesine göre, “*Maddenin birinci fıkrasına göre, bu suç, atık veya artıkları toprağa, suya veya havaya kasten verilmesiyle oluşur.*” Kanunun bu düzenlemesi ile gerekçe bir arada değerlendirildiğinde suçun ani bir suç olduğu ve atık ya da artığın bir defa dahi olsa toprağa, suya veya havaya verildiği anda suç oluşacağını söylemek mümkün olabilecektir.

Ancak, failin cezalandırılabilmesi için atık veya artığın toprağa, suya veya havaya verilmesi failinin bu atığın kanunlardaki teknik usullere aykırı olarak ve aynı zamanda çevreye de zarar verecek şekilde olması gerekmektedir.

Doktrinde, TCK m.181/1’de düzenlenen “verme” tabirinin “*serbest bırakma, atma, bırakma, salıverme ve gömme gibi maddede sayılan çevrenin unsurları ile atık veya artığın temas edeceği her türlü eylem gireceğine*” ilişkin görüşler bulunmaktadır¹³. Bir başka görüşe göre ise suç, serbest hareketli bir suçtur ve suçun maddi unsuru her türlü şekilde gerçekleştirilebilir¹⁴. “*Kanunlarla belirlenen teknik usullere aykırı olarak*” ibaresinden suçun icrai bir hareket yanında ihmali bir hareketle de işlenebileceğini söylemek mümkündür¹⁵.

Yokuş’a göre TCK m. 181/1’de düzenlenen çevrenin kasten kirletilmesi suçu somut tehlike suçudur¹⁶. Suçun bu özelliği nedeniyle “*ilgili kanunlarda belirlenen teknik usullere aykırı olarak atık veya artıkları verme*” biçimdeki hareket başlı başına bir haksızlık olmakla beraber, failin cezalandırılabilmesi için “verme” hareketinin hava, su veya toprağa zarar verecek derecede ve buna elverişli olması gerekmektedir¹⁷. Atık veya artığın teknik usullere göre alıcı ortamlara bırakılması halinde, hukuka uygunluk nedeninin varlığından söz

¹³ YAŞAR, Osman/GÖKCAN, Hasan Tahsin/ARTUÇ, Mustafa, *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, C.IV, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010, s.5035.

¹⁴ ÖZEN, Mustafa, *Çevreye Karşı İşlenen Suçlar (TCK 181,182)*, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.18, S.1,2010, s.19.

¹⁵ HAFIZOĞULLARI, Zeki/ÖZEN, Muharrem, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Toplama Karşı Suçlar*, USA Yayıncılık, Ankara, 2012, s. 54.

¹⁶ YOKUŞ SEVÜK, Handan, *Çevre Hukuku Doğal Çevrenin Korunması*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013, s. 306.

¹⁷ YOKUŞ SEVÜK, s. 306.

etmek mümkün olacaktır¹⁸. Suçun düzenlemesinden, kanun koyucunun atık ve artıkların hava, su ve toprak gibi alıcı ortamlara verilmesini yeterli görmediği, aynı zamanda bir zarar tehlikesini de aradığını söylemek mümkün olacaktır. Bu iki unsurun varlığı olmadan failin cezalandırılması mümkün olmayacaktır¹⁹. Somut tehlike suçlarında, suçun kanuni düzenlemesinde belirtilen hareketin yapılmasının yanında, bu hareketin suçun konusuna yönelik somut bir tehlikeye sebep olup olmadığını hâkim tarafından araştırılıp tespit edilmesi gerekmektedir²⁰.

Doktrinde, TCK m.181/1’de belirtilen suçun, ani suç (neticesi harekete bitişik) suç olduğuna ilişkin görüşler bulunmaktadır. Bu görüşe göre kanunda öngörülen hareketin yapılmasıyla suç gerçekleşmektedir²¹. Neticenin devam etmesi suçun tamamlanmasına engel değildir, netice gerçekleştiği anda suç hem tamamlanmakta hem de sona ermektedir²². Suç, ani suç olduğu için kural olarak teşebbüse elverişli değildir²³.

TCK m.181/2’de kanun koyucu, atık veya artıkları izinsiz olarak ülkeye sokma fiilini suç olarak düzenlemiştir. Atık veya artıkların, hangi yolla olursa olsun izinsiz olarak ülkeye sokulmasıyla suç oluşmuş kabul edilmektedir. Bu nedenle TCK m. 181/2’de düzenlenen suç ani bir suçtur²⁴. Doktrinde hareketin bölünebildiği hallerde, suçun teşebbüse elverişli olduğunun kabul edilebileceğine ilişkin görüşler bulunmaktadır²⁵. TCK m. 13’de çevrenin kasten kirletilmesi suçunun düzenlendiği m.181’deki suçun Türk vatandaşı veya yabancı bir kimse tarafından işlendiğine bakılmaksızın suçun yabancı ülkede işlenmesi halinde dahi Türk Kanunları uygulanacağı kabul edilmiştir.

¹⁸ TAŞKIN, Ozan Ercan, *Maddi ve Muhakeme Boyutuyla Çevre Ceza Hukukuna Dair Bazı Tespitler/Kısmi Öneriler*, CHKD, C.3, S.1, 2015,s.150.

¹⁹ HAFIZOĞULLARI, Zeki/ÖZEN, Muharrem, *5271 Sayılı Türk Ceza Kanununda Çevreye Karşı Suçlar*, Prof. Dr. Tuğrul Arat’a Armağan, Yetkin Yayınları, 2012, Ankara, s.642.

²⁰ ÖZGENÇ, İzzet, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayınevi, 11. Bası, Ankara, 2015, s. 213.

²¹ HAFIZOĞULLARI/ÖZEN, *Topluma Karşı suçlar*, 2010, s. 18, YILMAZ, s.128.

²² ÖZEN, s. 18.

²³ “Örneğin bir organize sanayide arıtma tesisinin bulunmaması veya bulunsa bile çalıştırılmaması nedeniyle atık su ve atık gazların alıcı ortamlara doğrudan verilmesi ile suç tamamlanmış olur.” YILMAZ, s. 128., “...bir zarar tehlikesi suçu olmakla birlikte, fiilin işlenişinin özelliklerinden ötürü, bu suça teşebbüsün, mümkün olmadığını düşünüyoruz.” HAFIZOĞULLARI-ÖZEN, *Topluma Karşı Suçlar*, s. 55.

²⁴ Bkz. ÖZEN, s. 21.

²⁵ ÖZEN, s. 26., YILMAZ, s. 140.,HAFIZOĞULLARI/ÖZEN,*Topluma Karşı Suçlar*, s. 57.

Şu halde, TCK m.181/1'e ilişkin olarak gümrükte yakalanan atık ve artıklar yönünden suça teşebbüs hükümleri uygulanması gerekmektedir²⁶.

TCK m. 183 'de düzenlenen suçun unsurlarından biri gürültüye neden olmaktır. Kanun koyucu söz konusu fiilden cezalandırma yapılabilmesi için ilgili mevzuata aykırı bir biçimde ve insan sağlığını etkileyecek oranda bir gürültünün varlığını aramaktadır²⁷. Gürültüye sebep olma fiili serbest hareketli bir fiil olduğundan, failin bu fiili bizzat yapması aranmamakta, gürültü yapma amacı ile bir araç veya hayvanın kullanılması dahi yeterli olarak kabul edilebilmektedir²⁸. Şu halde suça konu fiil, icrai veya ihmali olabilecektir. Aynı zamanda ender de olsa bu suça teşebbüsün mümkün olabileceğine ilişkin görüşler doktrinde bulunmaktadır²⁹. Failin cezalandırılabilmesi için sağlığın tehlikeye düşmüş olması arandığından suç için somut tehlike suçu demek doğru olacaktır.

TCK m. 184/1 maddede yer alan suça ilişkin fiil “yapı ruhsatıyesini almadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapmak veya yaptırmak” olarak belirlenmiştir³⁰. Bu suçun varlığı için binanın inşaatına başlanmış olması veya binanın tamamen yapılmış olması gerekmektedir. Doktrinde bu suçun ani suç olduğu ve bu suça teşebbüsün mümkün olmadığına ilişkin görüşler bulunmaktadır³¹. Ancak doktrinde “kişinin yapı yapma kastını ortaya koyan

²⁶ HAFIZOĞULLARI/ÖZEN, *Çevreye Karşı Suçlar*, s. 644.

²⁷ “Sanığın işletmeciliğini yaptığı ve yerleşim bölgesi içerisinde yer alan otelinin açık alanında, gece 02:00 sıralarında yapılan denetim ve ölçüm neticesinde, Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği'nde belirtilen seviyenin üzerinde müzik yayını yapıldığının ve gürültü seviyesinin aşıldığının tespit edildiği, bu nedenle idari para cezası yaptırımı uygulanarak ayrıca TCK'nın 183. maddesi uyarınca işlem yapılması için ihbarda bulunduğu anlaşılmıştır. Çevre Kanunu'nun 20. maddesinin son fıkrasında “Bu maddenin uygulamasında Türk Ceza Kanunu ile diğer kanunların, fiilin suç oluşturması haline ilişkin hükümleri saklıdır.” hükmüne yer verilmesi ayrıca Kabahatler Kanunu'na göre, bir fiil hem suç hem de kabahat ise suçtan dolayı işlem yapılacağı belirtilmesi ve yargılama aşamasında alınan bilirkişi raporunda, yönetmeliğin üzerinde tespit edilen gürültünün yerleşim bölgesindeki kişilerde fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik olumsuz etkiler bırakacağı belirtilmiş olması karşısında, TCK'nın 183. maddesinin gerekçesi de göz önünde bulundurularak, mahkemenin gürültüye neden olma suçuna yönelik uygulamasının hukuka uygun olduğu anlaşılmıştır.” Y. 4 CD 27.03.2013t.,2012/21910E.,2013/8802K, Kazancı İçtihat Programı

²⁸ YENERER ÇAKMUT, Özlem, *Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma ve Gürültüye Neden Olma Suçları*, Beta Yayınevi, 2014, İstanbul, s. 107,

²⁹ HAFIZOĞULLARI/ÖZEN, *Topluma Karşı Suçlar*, s. 61.

³⁰ Kanun gerekçesinde “Madde metninde imar mevzuatında belirlenen usul ve koşullara aykırı olarak inşa faaliyetinde bulunmak, suç olarak tanımlanmıştır.” olarak belirtilmiştir.

³¹ bkz. YILMAZ, s.183., HAFIZOĞULLARI/ÖZEN, *Topluma Karşı Suçlar*, s. 66.

hareketler olarak kum, kireç, kereste, taş vb. malzemelerin arsaya toplamasını” suça teşebbüs olarak kabul eden görüşler de bulunmaktadır³². Tarafımızca kum, kereste gibi malzemelerin arsada toplanması hazırlık hareketleri kapsamında olduğundan bu görüşe katılmamaktayız. Yargıtay emsal kararında bu suçun oluşabilmesi için binanın tamamlanması koşulunu aramamış, bina yapılmasına yönelik inşaat faaliyetine başlamayı yeterli görmüştür³³.

TCK m.184/2’de “Yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade etmek” fiili suç olarak kabul edilmiştir. Doktrinde suçun ani suç olduğu kabul edilmekle birlikte, kesintisiz bir biçimde işlendiği belirtilmektedir. Bu görüşe göre, elektrik, su veya telefon aboneliği için bağlantısının yapılması için gerekli işlemlerin yapılmasına rağmen bir ortaya çıkan bir engel sebebi ile bağlantının yapılamaması halinde, suça teşebbüsün mümkün olabileceği belirtilmiştir³⁴.

TCK m.184/3’de düzenlenen suça konu fiil, yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınaî faaliyetin icrasına müsaade etmek olarak tanımlanmıştır. Ani bir suç olduğundan sınaî faaliyete izin verildiği anda gerçekleşmiş sayılır ve bu suça teşebbüs mümkün değildir. Suç neticesiz

³² MALKOÇ ’tan aktaran, MERAN, Necati, 5237 Sayılı TCK ’da İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu ve İmardan Sorumlu Kişilerin Görevini Kötüye Kullanmaları, Mühür Bozma&Muhafaza Görevini Kötüye Kullanma Suçları, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013, s. 27.

³³ “İmar kirliliğine neden olma suçunun oluşabilmesi için binanın tamamlanmış bulunması koşul olmayıp, bina yapılmasına yönelik inşaa faaliyetine başlanılmakla suç oluşacağından, sanıkların, 23.03.2005 tarihli tutanak ile ruhsatsız olduğu belirlenen inşaatları 2004 yılı Ağustos ayından önce yaptıklarına yönelik savunmaları karşısında, suç tarihinin saptanması açısından, tutanak düzenleyicilerin ve suça konu taşınmaza komşu binalarda oturanların kamu tanığı sıfatıyla yöntemince dinlenmeleri ve tutanak tarihinde inşaatın faal halde bulunup bulunmadığının etraflıca sorulup tespit edilerek sonucuna göre sanıkların hukuksal durumlarının belirlenmesi gerekirken, eksik soruşturma ve bilirkişinin teknik verilere dayanmayan görüşü doğrultusunda “yapılaşmanın yasanın yürürlük tarihinden önce yapıldığını söylemenin mümkün olduğu” ve kaba inşaatın bina tanımına girmediği biçimindeki yasal olmayan gerekçe ile beraate hükmolunması,” Y. 4 CD. 16.02.2010t., 2008/7922E., 2010/2398K.
<http://emsal.yargitay.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/GelismisDokumanAraServlet>
(E.T.01.05.2016)

³⁴ HAFIZOĞULLARI ÖZEN, *Topluma Karşı Suçlar*, s. 69.

suç olmakla beraber, ihlalin devam ettiği göz önüne alındığında kesintisiz bir biçimde suçun işlemeye devam ettiğini söylemek de mümkündür³⁵.

Görüldüğü üzere TCK 'da düzenlenen çevreye karşı suçlar, ani suç olarak düzenlenmiş, somut tehlike suçlarıdır. Failin, kanunda kabul edilen fiili gerçekleştirdiği anda suçun oluştuğu ve cezalandırılması gerekmektedir. Bu durumun caydırıcılığı artırması mümkün olabilecektir.

B. KESİNTİSİZ SUÇ

Kesintisiz(mütemadi) suçlar, suç oluşturan hareketin, failin davranışının devamlılığı sebebi ile zararlı veya tehlikeli durumu, kesintisiz olarak devam ettiren suçlar olarak tanımlanmaktadır³⁶. Bu görüşe göre kesintisiz suçun varlığından söz edebilmek için iki şartın bir arada olması gerekmektedir. Bunlardan ilki failin davranışından gelen zararlı veya tehlikeli durum sürekli olma niteliğine sahip olması, bir anda bitmemesi ve belirli bir süre devam etmesidir. İkinci şart ise failin iradi hareketinin devam etmesi sebebi ile hukuka aykırı durumun da devam etmesi, kendini yenilemesidir³⁷. Kesintisiz suçun oluşabilmesi için failin bir kuralı ihlal etmesi yeterli değildir³⁸. Failin, bu ihlale son verme yükümlülüğünün de bulunduğu hallerde ancak kesintisiz suçtan bahsedilebilir³⁹. Şu halde, ihlale son verme iktidarı failin elinde değilse, kesintisiz suçun varlığından bahsetmek mümkün değildir⁴⁰. Kesintisiz suçlarda, suçla korunan hukuki menfaate yönelik ihlalin bir müddet devam etmesi gerekmektedir⁴¹. Bu nedenle tamamlanmasına rağmen bitmeyen suçlara kesintisiz suç denilebilmektedir⁴².

Bir diğer görüşe göre kanuni tarifindeki hareketin yapılması devamlılık arz eden suçlara kesintisiz suç denilmektedir. Kesintisiz suçlarda hareketin icrası, ani suçlarda olduğu gibi bir anda tamamlanmamakta, bir süre devam etmektedir. Bu görüşe göre kesintisiz suçlarda esas özellik, failin hareketi

³⁵ HAFIZOĞULLARI/ÖZEN, *Topluma Karşı Suçlar*, s. 71.

³⁶ HAFIZOĞULLARI, s. 210.

³⁷ HAFIZOĞULLARI, s. 211.

³⁸ DEMİRBAŞ, s. 127.

³⁹ KATOĞLU, s.51-52.

⁴⁰ DEMİRBAŞ, s. 235.

⁴¹ ZAFER, Hamide, *Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m. 1-75*, Beta Yayınevi, 4. Bası, İstanbul, 2015, s. 196.

⁴² ERCAN, İsmail, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, XII. Levha Yayıncılık, 2012, İstanbul, s.68.

sebebi ile ortaya çıkan neticenin devamı değildir⁴³. Kesintisiz suç, bir suçun kanuni tanımında gösterilen hareketin icrasının bir süre devam ettiği suçlar olarak tanımlanmaktadır⁴⁴.

Doktrinde kesintisiz suçun, mutlak (zorunlu) kesintisiz suç ve nispi (muhtemel) kesintisiz suç olmak üzere ikiye ayrıldığını görmekteyiz⁴⁵. Mutlak kesintisiz suç, ani suç şeklinde işlenmesi mümkün olmayan, neticesi zaman içerisinde bir müddet devam edip gitmesi halinde hukuken suç sayılan hareketler için kullanılmaktadır. Bu suç tipine örnek olarak hürriyetin kısıtlanması gösterilebilmektedir. Zira failin hareketi sebebi ile mağdur hürriyetini zaman içerisinde belirli bir süre kullanamamıştır. Muhtemel kesintisiz suçlar ise, ani olarak işlenen suçların kesintisiz olarak devam etmesi hali için kullanılmaktadır. Bu duruma örnek olarak karşılıksız yararlanma suçunu göstermek mümkün olabilecektir⁴⁶.

Kesintisiz suç, failin iradi davranışının kesintiye uğradığı anda kesintiye uğramakta, yani suç işlenmiş olmaktadır⁴⁷. Bir başka deyişle, mağdurun failin alanından kurtularak hareket serbestisini kazanması halinde suç tamamlanmış kabul edilir⁴⁸. Şu halde suçun işlendiği zamanı “kesintinin meydana geldiği an” olarak göstermek mümkündür. Failin yakalama, tutuklama gibi bir nedenle özgürlüğünden yoksun bırakılması veya fiil ile ilgili bir hukuki işlem yapılması halinde de, temadi kesilmiş sayılır⁴⁹. Bu tür suçlarda tipikliğin gerçekleşmesi suçun oluşumu için yeterli olmamakta, failin bu fiili işlemeye devam etmesine bağlı kalmaktadır⁵⁰.

Görüldüğü üzere ani suçlarda, suçun işlendiği zaman çok daha kolay belirlenebilirken, kesintisiz suçlarda suçun işlendiği zamanın tespitinde farklı görüşler bulunmaktadır. Suçun işlendiği zaman ve tamamlandığı zaman birbirlerinden farklıdır⁵¹. Birçok tartışmaya konu olan kesintisiz suçta suçun

⁴³ ÖZGENÇ, s. 173.

⁴⁴ KOCA, Mahmut/ÜZÜLMEZ, İlhan, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayınevi, 6. Baskı, Ankara, 2013, s. 116.

⁴⁵ ÖZBEK/KANBUR/DOĞAN/BACAKSIZ/TEPE, s. 241.

⁴⁶ CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT, s.254., ÖZBEK/KANBUR/DOĞAN/BACAKSIZ/TEPE, s.241.

⁴⁷ HAFIZOĞULLARI, s. 212.

⁴⁸ ZAFER, s. 196.

⁴⁹ DEMİRBAŞ, s. 237.

⁵⁰ ÖZTÜRK, Bahri/ERDEM, Mustafa Ruhan, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, Seçkin Yayınevi, 2014, Ankara, s. 189.

⁵¹ “Mütemadi suçun tamamlanması bakımından üç görüş bulunduğu söylenebilir. İlk görüşe göre, mütemadi suç, temadinin sona ermesiyle tamamlanır. Mütemadi suçun

işlenme anı temadinin sona erdiği an olarak uygulamada karşımıza çıkmaktadır.

Doktrinde kesintisiz suça teşebbüs mümkün değildir⁵². Ancak bir başka görüşe göre, mütemadi suçlarla ilgili olarak suçun tamamlanması ve bitmesi kavramları kullanılmakta, mütemadi suç tamamlanmaya kadar suça teşebbüse ilişkin hükümlerin uygulanması mümkün olabilecektir⁵³. Özgenç'e göre, "*Ancak suç tamamlanmış olmakla birlikte, icrasına devam eden failin elinde olmayan nedenlerle icrasının sona ermiş olması halinde, artık teşebbüse ilişkin hükümler uygulanamaz*"⁵⁴.

Kesintisiz suça ilişkin olarak "makul süre" kavramı da karşımıza çıkmaktadır. Bu görüşe göre kesintisiz suçun oluşabilmesi için ihlalin başladığı andan itibaren makul bir süre devam etmesi gerektiğinden, bu süre boyunca hareketin devam etmesinin mümkün olamaması halinde, suça teşebbüsün de mümkün olabileceği belirtilmektedir⁵⁵.

tamamlanmasını, bir an işi değil de bir süreç olarak kabul eden yaklaşım, mütemadi suçun yapısına ilişkin ikili davranış kuralı anlayışına dayanır. Bu anlayışa göre, mütemadi suça ilişkin davranış kuralı ikili bir yapıya sahiptir. Suç yaratan ceza normu, olumlu ya da olumsuz bir emir içermektedir. Failin bu kuralı ihlal etmesi, mütemadi suçun varlığı için yeterli değildir. Ayrıca bu ihlale son verme yükümlülüğünün de bulunduğu hallerde mütemadi suçtan bahsedilebilir. İhlalin ardından bu ihlale son verme yükümlülüğün devamı, ihlalin de temadi etmesine, kesintisiz biçimde zamana yayılmasına yol açar.

İkinci görüşe göre, mütemadi suç, temadinin sona erdiği zamanda değil, suçun varlığı için gerekli tüm unsurların bir araya geldiği ilk anda tamamlanır. Temadinin sona erdiği an suçun tamamlandığı an değil, suçun sona erdiği andır. Mütemadi suç da bir anda tamamlanmamakta ancak cezaen korunan varlık ya da menfaatin ihlali, davranışın devam etmesine bağlı olarak sürüp gitmektedir. Bununla birlikte ani suçtan farklı olarak mütemadi suçun tamamlanması ile sona ermesi çakışmaz. Kanuni tanımda yer verilmiş unsurlar ile suçun hukuki konusu, suçun zaman içerisinde devam etmesine engel olmadığı sürece her suç mütemadi suç olarak işlenebilir. İnsan öldürme suçu mutlak ani bir suçtur. Hukuki konunun mütemadi bir baskı altında kaması mümkün ise, neticeli suçlar dahi mütemadi, kesintisiz biçimde işlenebilir. Örneğin TCK 181 maddesinde düzenlenen çevrenin kasten kirletilmesi fiili, çevresel varlıklar geri döndürülemez biçimde kirletilene yani artık korunacak bir varlık kalmayınca kadar mütemadi bir biçimde işlenebilir.

Üçüncü görüşe göre, mütemadi suçun tamamlanması, davranışın zaman içinde hiç olmazsa belli bir süre devam etmiş olmasına bağlıdır. Buna göre, mütemadi suç, ihlalin asgari bir süre devam etmesine dayanır." bkz. KATOĞLU, s. 51-52

⁵² HAFIZOĞULLARI, s. 212.

⁵³ ÖZGENÇ, s. 174.

⁵⁴ bkz. ÖZGENÇ, s. 174.

⁵⁵ ZAFER, s. 196-197.

Kesintisiz suç tamamlanmış olmakla birlikte, icrasına devam ederken, bir başkası tarafından bu suçun işlenmesine iştirak edilmesi mümkündür ve bu durumda iştirake ilişkin hükümler uygulanabilecektir⁵⁶. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun m. 12/2'de⁵⁷ kesintinin gerçekleştiği yer mahkemesinin yetkili mahkeme olduğu kabul edilmiştir. Kesintisiz suçlarda şikâyet süresi kesintinin meydana geldiği tarihten itibaren başlayacaktır.

TCK m. 181/1'de düzenlenen çevren kasten kirletilmesi suça ilişkin olarak, yukarıda ani suç olduğuna ilişkin görüşleri belirtmişsek de, doktrinde hukuki konunun kesintisiz bir baskı altında kalması halinde, yani suçun hukuki konusunun suça ilişkin fiilin devam etmesine engel olmadığı durumlarda, neticeli suçların dahi kesintisiz suç kategorisine girebileceğine ilişkin görüşler bulunmaktadır⁵⁸. Bu duruma örnek olarak TCK m.181'de düzenlenen çevrenin kasten kirletilmesi suçunda, suçun çevresel varlıklar geri dönülmez bir biçimde kirletilinceye, korunacak bir varlık kalmayınca kadar kesintisiz bir biçimde işlenebileceği gösterilmektedir⁵⁹. Ancak uygulamada hareketin devam ettiği suçlara ilişkin olarak, hareketin tespit edildiği tarihin esas alındığı ve hareketin tekrarlanması halinde TCK m.43'ün uygulandığı görülmektedir⁶⁰.

Yargıtay 4. Ceza Dairesi'nin 01.12.2014 tarih ve 2011/18020E., 2014/34636K sayılı kararında⁶¹, "... gerekçeli karar içeriğinde ve başlığında suç tarihleri farklı olarak gösterilmiş ise de, çevre kirliliğinin oluştuğu iddiası, ilk kez Manisa 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde delil tespiti davası sırasında 09.01.2007 tarihinde fark edilerek şikâyet konusu edildiğine göre suç tarihinin de 09.01.2007 olduğu kabul edilmelidir." denilerek, suç tarihini

⁵⁶ ÖZGENÇ, s. 174.

⁵⁷ "Teşebbüste son icra hareketinin yapıldığı, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği yer mahkemesi yetkilidir."

⁵⁸ Bkz. KATOĞLU, s. 52.

⁵⁹ TOROSLU, Nevzat, Ceza Hukuku ve Çevre, Ankara, Türkiye Çevre Sorunları Vakfı, 1982, s.26-27.

⁶⁰ "...aynı şirket tarafından aynı suç işleme kararı ile aynı hafriyat döküm alanına kısa aralıklarla atılan cürufun analiz yapılmasına gerek olmaksızın sözü edilen listedeki (a)kategorisinde yer alan "tehlikeli atık" kapsamında olması nedeniyle TCK'nın 43/1 maddesinin uygulanması gerektiğinin gözetilmesi..."Y. 4. CD 19.05.2013t., 2012/28077E.,2013/19465K., TANERİ, s. 24.

⁶¹ <http://emsal.yargitay.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/GelismisDokumanAraServlet?dokumanTurleriString=YARGITAYKARARI,&aranan=&aramaG=sdsorRxP&baslangic=20&son=40&dokumanTuruAdi=YARGITAYKARARI&fromSonucSayfasindan=TRUE&sonucSayfasi=yeniTasarim/aramaSonuc.jsp&sirala=3&mevzuatAdi=null&mevzuatNo=null&mevzuatMadde=null> (E.T.18.04.2016)

atığın ortaya bırakıldığıнын tespit edildiği tarih olarak kabul etmiştir. Ancak Daire kararlarına göre kural olarak atık/artığın alıcı ortamlardan birine bırakıldığı tarih, suçun işlendiği tarihtir⁶².

Ancak icrai hareketle suç işleyen kişinin sorumluluğu ortadan kalkmamaktadır. Tıpkı kesintisiz suçta failin fiili sona erdirme iktidarının olması gerektiği gibi, icrai hareketin sonrasında bu hareketin tehlikesini ve zararını bilen failin bu icrai hareketlerin neticesini sona erdirmek yükümlülüğünü yerine getirmesi kendinden beklenmektedir. Nitekim Yargıtay emsal kararında⁶³, “atıkların variller içinde toprağa gömülmesi eylemi icrai niteliktedir. Gerçekleştirildiği tarihte yasal düzenleme bulunmadığı için bu eylemin suç oluşturmayacağı düşünülebilir ise de, yasal düzenlemenin gerçekleştirilip eylemin suç olarak düzenlenmesinden sonra sanıklar bakımından, Kanunun yürürlük tarihi itibarıyla, eyleminden doğabilecek tehlikeyi veya zararlı neticeyi engelleme yükümlülüğü doğmuştur. Bu yükümlülüğü yerine getirmeyen sanıkların bu ihmali davranışıyla çevre bakından doğan tehlike olasılığının devamına neden oldukları, bir başka deyişle icrai davranışta bulunma yükümlülüğünü yerine getirmemeleri nedeniyle kusurlu buldukları açıktır. Bu itibarla, somut olayda suç oluşturan eylemin yasal düzenlemelerin yürürlüğe girmesinden önce gerçekleştiğinden söz edilemez.” Bu karar göz önüne alındığında toprağa gömme ani hareketi ile çevreyi kirlettikten sonra, bu gömülen atıkların ihmali davranışlarla çıkartılmamış olması akla kesintisiz suç oluşturabileceği ihtimalini getirmektedir. Nitekim Yargıtay’ın bu kararı ile aslında ihmali davranışın tespiti anında suçun işlendiğini kabul ederek, suçun kesintisiz olduğunu da bir anlamda kabul ettiğini söylemek mümkündür.

Yine imar kirliliğine neden olma suçuna ilişkin Yargıtay 4. Ceza Dairesi’nin kararında⁶⁴, “5237 sayılı TCY’nin 184. maddesinin 12.10.2004 tarihinde yürürlüğe girmiş olması ve sanık tarafından ruhsatsız olarak yapılan inşaatın mühürlenerek durduğuna ilişkin 11.11.2004 tarihinde belediye görevlilerince tutanak düzenlendiğinin karşısında, hukuki kesinti gerçekleşince kadar eylemin temadi edeceği...” belirtilerek temadının hukuki

⁶² OTACI, Cengiz, *Çevrenin Kasten ve Taksirle Kirletilmesi Suçuna(TCK 181,182) İlişkin Yargıtay 4. Ceza Dairesi Kararlarında Belirlenen İlkeler*, Ankara Barosu Dergisi, S. 2015/1, s. 283.

⁶³ Y. 4. CD 15.12.2014 t. 2012/31338E.,2014/36059K., TANERİ, s. 127.

⁶⁴ Y. 4. CD 03.04.2007 tarih, 13650/3075 sayılı kararı(Parlar Ali-Hatipoğlu Muzaffer, Açıklamalı-Yeni İçtihatlarla 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu, C.3, Ankara, 2008) aktaran DEMİRBAŞ, s. 237, dn.115.

sebeplerle kesintiye uğradığı kabul edilmiştir. Yargıtay emsal kararlarında⁶⁵ kesintisiz suçlarda suçun sona erme tarihinde düşme ve takipsizlik kararlarının kesinti oluşturmayacağı, ancak af ve kesinleşmiş cezalandırma kararları ile kesintisiz suçların sona erdirilebileceğini kabul etmektedir⁶⁶.

C. İTİYADİ SUÇ

Bazı suçlar vardır ki bunların işlenmesi için tek bir icrai veya ihmal hareketinin yapılması yetmez, ayrıca alışkanlık kazandıracak yeterli sayıda bir icra veya ihmal hareketinin yapılması gerekir. İşbu suçlara itiyadi suçlar adı verilmektedir⁶⁷. İtiyadi suçlarda suçun işlendiği zaman, itiyadi oluşturan son fiilin yapıldığı zamandır⁶⁸.

5237 sayılı Türk Ceza Yasası'nda itiyadi suç tanımı yoktur. Ancak itiyadi suçlu TCK m. 6/1-h'de, "*kasıtlı bir suçun temel şeklini ya da daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekillerini bir yıl içinde ve farklı zamanlarda ikiden fazla işleyen kişi*" olarak gösterilmiştir. Kanunun itiyadi suçlu tanımından hareketle, bir yıl içerisinde aynı suçun kasıtlı bir biçimde ikiden fazla kez işlenmesi itiyadi suç olarak tanımlanabilecektir. Şu halde failin birbirinden farklı yıllarda aynı suçu kasıtlı bir biçimde işlemiş olması halinde, itiyadi suçtan bahsetmenin de mümkün olmayacağı söylenebilecektir.

İtiyadi suçun oluşabilmesi için bir yıl içerisinde ikiden fazla suç işlenmiş olması halinde bir önceki suça ilişkin olarak fail hakkında cezalandırma kararı verilmesi zorunlu değildir⁶⁹.

Çevre suçlarına ilişkin olarak, söz konusu suçun bir yılda ikiden fazla işlenmiş olması halinde suçun artık itiyadi bir suça dönüştüğünden söz edilebileceği kanaatindeyiz.

II. ÇEVRE CEZA HUKUKU YÖNÜNDE ZAMANAŞIMI

Suçun işlendiği tarihten itibaren belli bir zamanın geçmesi durumunda, sanık hakkında kovuşturma işlemlerine devam edilmesine engel olan

⁶⁵ Y. 8. CD. 25.06.2013t., 2012/25081E.,2013/18955K. "*Fiili veya hukuki kesintinin varlığı halinde ayrı suçların oluştuğu kabul edilmelidir. Hukuki kesinti iddianamenin düzenlenmesi, mahkûmiyet kararı, vazgeçme üzerine verilen düşme kararı, af yasası gibi durumların ortaya çıkması ile gerçekleşmektedir.*" Kazancı İçtihat Bankası

⁶⁶ ÖZTÜRK/ERDEM, s. 190.

⁶⁷ HAFIZOĞULLARI, s. 212.

⁶⁸ DEMİRBAŞ, s. 128., ERCAN, s. 40.

⁶⁹ ZAFER, s. 94.

zamanaşımına, yeni TCK 'da da benimsenen (m.66) kavram olarak, “dava zamanaşımı” denilmektedir⁷⁰. Dava zamanaşımı, TCK m.66/6 gereğince, kesintisiz suçlarda, “kesintinin gerçekleştiği”(temadinin bittiği) günden itibaren başlarken, ani suçlarda “suçun işlendiği” günden başlayacaktır⁷¹. Aksi takdirde suç işlenirken zamanaşımı süresinin işlenmesi, hatta bitmesi gibi failin hak etmediği avantajlı neticeler doğabilir⁷². TCK m. 67’de zamanaşımı durduran ve kesen haller düzenlenmişken, m. 68’de ceza zamanaşımına bulunmaktadır.

Dava ve ceza zamanaşımı konusunda suçta ve cezada kanunilik ilkesi ile aleyhte yasanın geriye yürümemesi ilkesinin uygulanması anayasal bir kuraldır(AY m.38/2)⁷³. Zamanaşımına ilişkin kanunlarda, lehe olan kanunun geçmişe etkili olması esası kabul edilmiştir. Bu bakımdan zamanaşımı süresini kısaltan kanun fail lehine olduğundan geçmişe etkili olacak iken, zamanaşımı süresini uzatan kanun failin aleyhine olduğundan geçmişe uygulanmayacaktır⁷⁴.

TCK 'da çevreye karşı suçlar yönünden dava zamanaşımı süresi 12 yıl, 12-15 yaş grubundaki failer yönünden 6 yıl, 15-18 arası yaş grubundaki failer yönünden ise 8 yıldır. Bu süreler yukarıda da belirtildiği üzere suçun işlendiği tarihten itibaren başlayacaktır.

III. UYGULANACAK HUKUK YÖNÜNDEN ZAMAN

Kanunilik ilkesinin bir sonucu olarak, bir fiil işlendikten sonra yürürlüğe giren kanunda suç olarak tanımlanmışsa, bu kanun geçmişe yürütülerek fail cezalandırılmaz. Yeni suçlar ihdas eden bir kanun ancak yürürlüğe girdiği tarihten sonra işlenen fiiller bakımından uygulama kabiliyeti bulur⁷⁵. Ceza hukukunda kural, eylemin, işlendiği tarihte yürürlükte olan yasaya göre cezalandırılmasıdır⁷⁶.TCK m.7’de, işlendiği zamanın kanuna göre suç sayılmayan bir fiilden dolayı kimseye ceza verilemeyeceği ve suçun işlendiği zamanın kanununa göre lehe olan kanunun geçmişe etkili olacağı belirtildiğine göre, “suçun işlendiği zamanın” belirlenmesi çok önemlidir⁷⁷.

⁷⁰ ÖZGENÇ, s. 882.

⁷¹ DEMİRBAŞ, s. 237.

⁷² CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT, s. 255.

⁷³ CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT, s. 101.

⁷⁴ DEMİRBAŞ, s. 140.

⁷⁵ ÖZGENÇ, s. 124.

⁷⁶ CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT, s. 93.

⁷⁷ DEMİRBAŞ, s.126.

Ani suçlarda suçun işlendiği, kesintisiz suçlarda ise neticenin sona erdiği andaki kanun, failin lehine veya aleyhinde olduğuna bakılmaksızın uygulanacaktır⁷⁸.

Koca/Üzülmez 'e göre, hareketin icrasının devam ettiği kesintisiz suçlarda, hukuka aykırı durumun sona erdiği, yani kesintinin gerçekleştiği anda suçun işlendiğini kabul etmek ve dolayısıyla o anda yürürlükte bulunan kanunu uygulamak gerekir. Bu tür suç tiplerinde suçun tamamlandığı ve bittiği anda farklı iki kanunun yürürlükte bulunması mümkündür. Bu durumda suçun tamamlandığı değil, bittiği anda yürürlükte bulunan kanun failin lehinde veya aleyhinde olduğuna bakılmaksızın uygulanacaktır⁷⁹.

İtiyadi suçlarda, itiyadın ortaya çıktığını gösteren üçüncü veya son hareketin yapıldığı anda suç tamamlanmış kabul edildiğinden, son hareketin yapıldığı tarihte yürürlükte bulunan kanun hükümlerine uygulanacaktır⁸⁰.

Yine bir suçun unsurlarında, suçun karşılığında öngörülen yaptırımlarda, bu suçtan dolayı mahkûmiyetin kanuni neticelerinde sonradan yürürlüğe giren bir kanunla failin aleyhine olacak şekilde değişiklikler yapılması durumunda, bu kanun yürürlüğe girdiği tarihten önce işlenmiş olan fiiller bakımından uygulanmayacaktır⁸¹. Bu durumun istisnası, bir fiil, yürürlüğe giren yeni bir kanunla suç olmaktan çıkarılmışsa, işlendiği zaman yürürlükte olan kanuna göre suç oluşturmasına rağmen, faili cezalandıramayacaktır⁸².

Çevre kirliliği suçlarında, yükümlülükler yönünden yönetmelik ve idari işlemler esas alınmışsa da söz konusu düzenlemeler AİHS m. 7, Anayasa m. 38/1, TCK m. 7, 5326 sayılı Kabahatler Kanunu m. 5'e aykırı olmamak zorunda olduklarından, bu düzenlemeler gereğince "zaman bakımından uygulama ilkeleri" göz önüne alınarak uygulanacaktır⁸³.

TCK m. 184'de düzenlenen imar suçları 5237 sayılı kanunun yayım tarihi olan 12.10.2014 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiş iken, TCK m.181 ve 182'de düzenlenen suçlar kanunun yayımı tarihinden itibaren iki yıl sonra yürürlüğe girmiştir. Nitekim Yargıtay yargılama sırasında TCK m.344/1-b

⁷⁸ DEMİRBAŞ, s. 237.

⁷⁹ bkz. KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 72.

⁸⁰ ZAFER, s.95.

⁸¹ ÖZGENÇ, s. 125.

⁸² ÖZGENÇ, s. 125.

⁸³ OTACI, s. 303.

hükmünü göz önüne alarak verilen beraat kararının onanmasına karar vermiştir⁸⁴.

Çevreye karşı suçlara ilişkin düzenlemelerde ilgili kanunlara atıf yapıldığından söz konusu kanunlarda yapılan değişiklik tarihlerinin de göz önüne alınması gerekmektedir. Hava, toprak ve su alıcıları için farklı kanun ve yönetmelikler bulunmakta, kimi zaman bu düzenlemeler yürürlükten tamamen ortadan kaldırılarak, yeni düzenlemeler yürürlüğe girmektedir. Yargıtay, suçla ilişkin kararlarında tüm bu hukuki mevzuatta yapılan değişikliklere göre suç tarihindeki mevzuatı belirleyerek karar vermektedir⁸⁵.

TCK m. 183'de, ilgili kanunlarda belirlenen yükümlülüklerle aykırı olarak gürültü yapılması cezalandırmanın konusu olmuştur. Bu gürültü ilgili yönetmeliklerde gürültü kaynaklarına göre belirlenen kıstas ve göstergeleri aşan gürültülerin varlığı da söz konusu olabilmektedir. Uygulamada yönetmeliklerin zaman bakımından uygulanmasında yaşanan aksaklıklar, bilirkişi marifeti ile çözüme kavuşturulabilmektedir. Nitekim Yargıtay çevresel gürültünün önlenmesi ya da kabul edilen limit değerler arasında tutulması için, *01.07.2005 tarihinden itibaren üç ayrı yönetmelik benimsendiğini, zaman bakımından uygulamanın bir sonucu olarak bir önceki yönetmelikle benimsenen ilke ve limit değerlerin bir sonraki yönetmelikte de yer almış olması gerektiğini, ancak bu durumun açıkça belirlenemediği hallerde uzman bilirkişi marifeti ile tespitin yapılması gerektiğini kabul etmiştir*⁸⁶.

SONUÇ

Yaşadığımız çevre, hukuki anlamda korunması gereken bir değerdir. Bu nedenle uluslararası mevzuatta ve ülkemizde, çevrenin korunması için pek çok önleyici ve caydırıcı düzenlemeler kabul edilmekte ve uygulanmaktadır. Modern hukuk düzenlerinde, idari yaptırımlarla birlikte ceza hukuku anlamında da çevrenin korunmasına ilişkin kurallar ve yaptırımlar kabul

⁸⁴ “..5237 sayılı TCK 'nın 344/1-b maddesi uyarınca bu kanunun “çevrenin kasten kirletilmesi” başlıklı 181. maddesinin 1. fıkrası yayımı tarihinden itibaren iki yıl sonra yani 01.06.2007 tarihinde yürürlüğe gireceğinden ve eylemin olay tarihinde suç oluşturmadığı anlaşıldığından sonucu itibariyle beraat kararı verilmesinde bir isabetsizlik görülmemiştir.”Y. 2.CD 01.10.2012t., 2010/38139E.,2012/42397K. , TANERİ, Gökhan, *Çevreye Karşı Suçlar*, Bilge Yayınevi, 2016, Ankara,s. 36.

⁸⁵ Bkz. OTACI, s. 294.

⁸⁶ Y. 4. CD 19.01.2015t., 2013/24365E.,2015/1452K, TANERİ, s. 160.

edilmiştir. Bu çalışmada ülkemizde 5237 sayılı yasa ile kabul edilmiş olan çevre suçları yönünden “zaman” incelenmeye çalışılmıştır.

Çalışmadan da anlaşılacağı üzere yasa koyucu, çevreye karşı suçlarda korunan hukuki değerın önemine binaen suça konu hareketin gerçekleşmesini yeterli görmüş ve bir netice aramamıştır. Bu durumun söz konusu düzenlemelerle beklenen caydırıcılığı ve önleyiciliği sağlayacağı umundayım. Çevreye karşı suçların, ceza hukukumuz açısından ilk defa düzenlenmesi ve yürürlüğe girme tarihlerinin farklılığı göz önüne alındığında, suçun işlendiği tarihin tam ve doğru tespit edilmesi ile bu suçu işleyen kimse cezasız kalmayacak ya da kanunilik ilkesi gereğince, kimse işlediği tarihte suç olmayan hareketinden dolayı cezalandırılmayacaktır.

Çevreye karşı suçların kabul edilmesinden beklenen menfaat, ancak kuralların doğru bir biçimde uygulanması halinde söz konusu olabilecektir. Ceza hukukunda ani, kesintisiz ve itiyadi suçların farklı özellikleri olması ve bu durumun zamanaşımı, teşebbüs, uygulanacak hukuk kurallarını etkilemesi sebebi ile suçun işlendiği tarihin tam ve doğru tespit edilmesi gerekmektedir. Uygulamada alınan emsal kararlar ışığında, çevreye karşı suçların işlendiği zaman tespit edilmeye çalışılmıştır.

KAYNAKÇA

- CENDEL/ZAFER/ÇAKMUT**, Türk Ceza Hukukuna Giriş, Beta Yayınları, 8. Bası, İstanbul, 2014
- ÇİÇEK, Erol**, “İnsan Hakkı Olarak Çevre ve Çevre Hukukuna Hâkim Olan Bazı İlkeler” TBB Dergisi, S.103, 2012,
- DEMİRBAŞ, Timur**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınevi, 10. Bası, Ankara, 2014
- ERCAN, İsmail**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, XII. Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012
- GEMALMAZ, Mehmet Semih**, Bir İnsan Hakkı Olarak Çevre Hakkı ve Türk Düzenlemesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C.52, S. 1-4
- HAFIZOĞULLARI, Zeki**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümleri, USA Yayıncılık, Ankara, 2008

- HAFIZOĞULLARI, Zeki/ÖZEN, Muharrem**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar, USA Yayıncılık, Ankara, 2012
- HAFIZOĞULLARI, Zeki/ÖZEN, Muharrem**, 5271 Sayılı Türk Ceza Kanununda Çevreye Karşı Suçlar, Prof. Dr. Tuğrul Arat 'a Armağan, Yetkin Yayınları, Ankara, 2012
- KATOĞLU, Tuğrul**, Ceza Kanunlarının Zaman Yönünden Uygulanması, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2008
- KOCA, Mahmut/ÜZÜLMEZ, İlhan**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınevi, 6. Baskı, , Ankara, 2013
- MERAN, Necati**, 5237 Sayılı TCK'da İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu ve İmardan Sorumlu Kişilerin Görevini Kötüye Kullanmaları, Mühür Bozma&Muhafaza Görevini Kötüye Kullanma Suçları, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013
- OTACI, Cengiz**, Çevrenin Kasten ve Taksirle Kirlenmesi Suçuna(TCK 181,182) İlişkin Yargıtay 4. Ceza Dairesi Kararlarında Belirlenen İlkeler, Ankara Barosu Dergisi, S. 2015/1
- ÖZBEK, Veli Özer/KANBUR, Mehmet Nihat/DOĞAN, Koray/BACAKSIZ, Pınar/TEPE, İlker**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümleri, 5. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2014
- ÖZEN, Mustafa**, Çevreye Karşı İşlenen Suçlar (TCK 181,182), Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.18, S.1,2010,
- ÖZGENÇ, İzzet**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınevi, 11. Bası, Ankara, 2015
- ÖZTÜRK, Bahri/ERDEM, Mustafa Ruhan**, Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2014
- TANERİ, Gökhan**, Çevreye Karşı Suçlar, Bilge Yayınevi, Ankara, 2016
- TAŞKIN, Ozan Ercan**, Maddi ve Muhakeme Boyutuyla Çevre Ceza Hukukuna Dair Bazı Tespitler/Kısmi Öneriler, CHKD, C.3, S.1, 2015
- TOROSLU, Nevzat**, Ceza Hukuku ve Çevre, Ankara, Türkiye Çevre Sorunları Vakfı, 1982,
- ÜLKÜ, Muhammet Murat**, Çevreye Karşı Suçlar, s.3 <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/149.pdf>

Çevre Ceza Hukukunda Zaman... Ankara Üni. Hukuk Fak. Dergisi, 65 (4) 2016: 3695-3714

YAŞAR, Osman/GÖKCAN, Hasan Tahsin/ARTUÇ, Mustafa, Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, C.IV, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010

YENERER ÇAKMUT, Özlem, Kişilerin Huzur ve Sükûnunu Bozma ve Gürültüye Neden Olma Suçları, Beta Yayınevi, İstanbul, 2014

YILMAZ, Sacit, Çevre Hukuku Bağlamında Türk Ceza Kanunundaki Çevre Suçları, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013

YOKUŞ SEVÜK, Handan, Çevre Hukuku Doğal Çevrenin Korunması, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013

ZAFER, Hamide, Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m. 1-75, Beta Yayınevi, 4. Bası, İstanbul, 2015